

ગુજરાત સરકારની પરિક્ષામાં ઘણીવાર શબ્દકોષ પૂછાતો હોય છે,અમે આ મટીરીયલ ભાષા નિયામક કચેરી ગાંધીનગર દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલા “ભાષા વિવેક” અને ધોરણ 5 થી 12ના ગુજરાતી પુસ્તકના આધારે તૈયાર કરેલ છે,જે તમને ખુબજ ઉપયોગી થશે.

શબ્દકોષ શીખવા માટે કેટલાક નિયમો જાણવા ખુબ જરૂરી છે,શબ્દકોષ માટેના નિયમો નીચે પ્રમાણે છે.

1. શબ્દકોષમાં સૌપ્રથમ સ્વરથી શરૂ થતા શબ્દો આવે અને ત્યાર પછી વ્યંજનથી શરૂ થતા શબ્દો આવે.

દા.ત

કાર્ય,આનંદ,મહાન,અનાજ,નરેશ,પાદર.

જવાબ: અનાજ,આનંદ,કાર્ય,નરેશ,પાદર,મહાન

2. શબ્દકોષનો પ્રથમ અક્ષર સમાન હોય ત્યારે બીજા અક્ષરના આધારે,ત્રીજો અક્ષર સમાન હોય ત્યારે ત્રીજા અક્ષરના આધારે તેજ રીતે આગળ પ્રમાણે શબ્દક્રમ નક્કી થાય છે.

દા.ત

મનન,હવન,હજમ,મકર,મગજ,જગન,મગન,મગર

જવાબ: જગન,મકર,મગજ,મગન,મગર,મનન,હજમ,હવન

3. ક્ષ,જ્,ત્ર,શ્ર - આ ચાર જોડાક્ષર પરથી શરૂ થતા શબ્દોને યોગ્ય ક્રમમાં ગોઠવવા.

દા.ત

ક્ષમા,કર્તવ્ય,શ્રાવણ,સરસ,શંકર,ત્રાડ,તલવાર

જવાબ: કર્તવ્ય,ક્ષમા,તલવાર,ત્રાડ,શંકર,શ્રાવણ,સરસ.

4. દરેક અક્ષરના આડી હરોળમાં બે ક્રમ હોય છે, વિસર્ગ વાળો અક્ષર ત્રીજા ક્રમે આવે છે.

દા.ત

અ અં અઃ

ક કં કઃ

તિ તિં તિઃ

દ્ દં દ્ઃ

નીડર,નીરસ,નિંદા,નિયમ,નિર્વાણ,નૃપ,નિઃશંક,નિઃસંદેહ

જવાબ: નિયમ,નિર્વાણ,નિંદા,નિ:શંક,નિ:સંદેહ,નીડર,નીરસ,નૃપ.

5. અર્ધા અક્ષરથી શરૂ થતો શબ્દ પોતાની હરોળમાં છેલ્લે આવે.

દા.ત

કમળ,કામ,ક્યારો,કંકણ,ખ્વાબ,ખંજર,ખારેક

જવાબ: કમળ,કંકણ,કામ,ક્યારો,ખંજર,ખારેક,ખ્વાબ

ત્યાગ,ત્રીસ,તરત,તંગ,તારણ,ત્વરા,તંબૂરો

જવાબ: તરત,તંગ,તંબૂરો,તારણ,ત્યાગ,ત્રીસ,ત્વરા.

ઉદાહરણો

❖ ઝરમર,જ્ઞાન,જ્યોત,જમણ,જંતર,જ્વાળા.

જવાબ: જમણ,જંતર,જ્ઞાન,જ્યોત,ઝરમર

❖ પસંદ,વિદ્યા,પથ્થર,વરદાન,શાપ,અષાઢ,શ્રાવણ,ભાદરવો,આસો,નયન,કેવડો, મંડપ,બહાર,ચકલી,વંદન,પંદર,ફઈ,ભારત,ટપાલ,આગમન.

જવાબ:અષાઢ,આગમન,આસો,કેવડો,ચકલી,ટપાલ,નયન,પથ્થર,પસંદ,પંદર, ફઈ,બહાર,ભાદરવો,ભારત,મંડપ,વરદાન,વંદન,વિદ્યા,શાપ,શ્રાવણ.

❖ અશોક,આસો,ઓડકાર,ઉંદર,ઊન,ઔસ,ઋષિ.

જવાબ: અશોક,આસો,ઉંદર,ઊન,ઋષિ,ઓડકાર,ઔસ.

❖ સંદેહ,સજ,સ્પૃહા,સૃષ્ટિ,સંકટ,સાદ,સરસ,સેવા.

જવાબ: સરસ,સંકટ,સંદેહ,સાદ,સૃષ્ટિ,સેવા,સ્પૃહા,સજ.

❖ મનહર,મનન,નમન,આગમન,નજીક,મહાન,મહોદય,મહેરામણ.

જવાબ: આગમન,નજીક,નમન,મનન,મનહર,મહાન,મહેરામણ,મહોદય.

❖ કૃષ્ણ,કંટક,કૃપા,કમ,ઋષિ,ક્ષમા,વહેમ,વ્યંજન,વંદન.

- જવાબ: ઋષિ,કંટક,કૃપા,કૃષ્ણ,કમ,ક્ષમા,વહેમ,વંદન,વ્યંજન.
- ❖ ઉત્તરડા,ઉત્તમ,અનાજ,આગગાડી,અનાજ,ઉત્તર,કાર્યક્રમ,ખમણ.
જવાબ: અનાજ,અવાજ,આગગાડી,ઉત્તરડા,ઉત્તમ,ઉત્તર,કાર્યક્રમ,ખમણ.
- ❖ મંડળ,કમંડળ,અંધ,મ્યાન,મંત્ર,મૃગ,મેવાડ,માન,અપમાન.
જવાબ: અપમાન,અંધ,કમંડળ,મંડળ,મંત્ર,માન,મૃગ,મેવાડ,મ્યાન.
- ❖ દુંદાળા,દેશી,ઔષધ,દુઃખ,દુર્મતિ,દુર્ગતિ,દયા,રામ.
જવાબ: ઔષધ,દયા,દુર્ગતિ,દુર્મતિ,દુંદાળા,દુઃખ,દેશી,રામ.
- ❖ અંતઃકરણ,અંતર,અતડો,અતિશય,ભિન્ન,ઉંદર,ઉંદર.
જવાબ: અતડો,અતિશય,અંતર,અંતઃકરણ,ઉંદર,ઉંદર,ભિન્ન.
- ❖ પ્રાણ,પંખી,પક્ષી,જ્ઞાન,જરમર,જંતર,જોગી,પંદર,અંદર.
જવાબ: અંદર,જરમર,જંતર,જોગી,જ્ઞાન,પક્ષી,પંખી,પંદર,પ્રાણ.
- ❖ ન્યાય,અન્યાય,ક્ષતિ,તામ્રપત્ર,તંતુ,જંતુ,શરદ,શ્વાસ,શ્રાવણ.
જવાબ: અન્યાય,ક્ષતિ,જંતુ,તંતુ,તામ્રપત્ર,ન્યાય,શરદ,શ્રાવણ,શ્વાસ.
- ❖ વૈશાખ,વજ્ર,વજ્ર,વણ,વૃકોદર,વૃષભ,વૃશ્ચિક,વહેમ.
જવાબ: વજ્ર,વહેમ,વૃકોદર,વૃશ્ચિક,વૃષભ,વૈશાખ,વજ્ર.
- ❖ ખંજર,વૃષ્ટિ,યશોદા,વ્યાજ,ખાતર,કાર્ય,ક્રમ,કુપુત્ર.
જવાબ: કાર્ય,કુપુત્ર,ક્રમ,ખંજર,ખાતર,યશોદા,વૃષ્ટિ,વ્યાજ.
- ❖ પ્રેમ,પારસ,પંડ,પથ્થર,પ્રતાપ,પથારી,પૃથ્વી,પ્રાણ,પાપ.
જવાબ: પથ્થર,પથારી,પંડ,પાપ,પારસ,પૃથ્વી,પ્રતાપ,પ્રાણ,પ્રેમ.
- ❖ સ્વચ્છ,શરણ,સ્વછંદ,સ્પષ્ટ,સ્પૃહા,શિવ,રાત્રી.
જવાબ: રાત્રી,શરણ,શિવ,સ્પષ્ટ,સ્પૃહા,સ્વચ્છ,સ્વછંદ.

- ❖ જ્ઞાની,ઝરમર,જ્યોત,જમણ,જળ,જ્વાળા,કર્તવ્ય,અમન.
જવાબ: અમન,કર્તવ્ય,જમણ,જળ,જ્ઞાની,જ્યોત,જ્વાળા,ઝરમર.
- ❖ બાહ્ય,બ્રહ્મ,ભૃગુ,બામ,બંદગી,ભૃત્ય,ભ્રમ,ભારત.
જવાબ: બંદગી,બામ,બાહ્ય,બ્રહ્મ,ભૃગુ,ભૃત્ય,ભ્રમ.

www.gkgrip.com